

Hommage à Henry DUNANT, par Willy VANDERSTEEN.

« *Laat mij door* (Laissez-moi passer) ! *Ik haal hulp voor de gewonden van beide partijen* (Je vais chercher de l'aide pour les blessés des deux camps) », roept de te paard gezeten Henry Dunant in (crie Henry Dunant, juché sur un cheval dans) **De hel van Solferino**. (« **Robert et Bertrand** », N°35, page 17). En als een legerofficier « *die burger* » door laat gaan, zegt Dunant (Et quand un officier laisse passer « ce civil », Dunant dit) : « Dank U, ik zal mijn verder leven wijden aan de uitbouw van een neutrale hulpdienst voor gewonden (Merci, je vais consacrer le reste de ma vie à mettre sur pied un service neutre d'aide aux blessés). » (p. 18)

Deze woorden, door de striptekenaar Willy Vandersteen in de mond gelegd van (Ces mots, placés par le dessinateur Willy Vandersteen dans la bouche de) Henry Dunant, zullen op dat moment - juni 1859 - nooit door hem zijn uitgesproken (n'auront jamais été proférées par lui à ce moment-là, en juin 1859). Weliswaar, dat deze Zwitserse zakenman na de slag bij het Noorditaliaanse Solferino drie dagen en nachten achtereen gewonden heeft verzorgd (Il est vrai que cet homme d'affaires suisse, après la bataille livrée à proximité de la commune de Solferino, en Italie du nord, a soigné des blessés pendant trois jours et trois nuits d'affilée) en hulp heeft georganiseerd (et organisé de l'aide) en vervolgens zijn pleidooi heeft geschreven voor de instelling van een neutrale hulpdienst (et, par la suite, a écrit son plaidoyer pour l'instauration d'un service d'aide neutre), die als Rode Kruis werkelijkheid is geworden (qui est devenu réel en tant que Croix-Rouge).

Willy Vandersteen heeft de geschiedenis natuurlijk wel geweld aangedaan met zijn fantasieën over de avonturen van Robert en Bertrand in Solferino (Willy Vandersteen a, bien sûr, malmené l'Histoire avec ses aventures imaginaires de Robert et Bertrand à Solferino). Maar hij heeft zich eerst terdege verdiept in de persoon van Dunant en in het ontstaan van het Rode Kruis (Mais il s'est avant tout sérieusement plongé dans la personnalité de Dunant et dans la naissance de la Croix-Rouge). In zijn stripverhaal zijn dan ook veel feiten verwerkt (Dans son récit sous forme de BD, nombre de faits sont transformés), maar wel zijn ze samengeperst in de korte episode van de Solferino-belevenissen van Robert en Bertrand (mais ils sont bien distillés dans le court épisode des aventures de Robert et Bertrand à Solferino). Zo begint het verhaal met een ontmoeting tussen de twee zwervers en de Nederlandse militaire arts dr. J.H.C. Basting (C'est ainsi que le récit débute par une rencontre entre les deux vagabonds et le médecin militaire néerlandais J.H.C. Basting). In werkelijkheid heeft dr. Basting pas in 1863 voor het eerst kennis gemaakt met Henry Dunant (En réalité, le docteur Basting n'a fait, pour la première fois, la connaissance d'Henry Dunant qu'en 1863), toen hij zeer onder de indruk was gekomen van diens boekje 'Herinneringen aan Solferino' (quand il fut interpellé par son opuscule « **Un souvenir de Solférino** »). Het is ook door toedoen van dr. Basting geweest (C'est aussi à la suite de l'intervention du docteur Basting), dat Dunant de 'neutraliteit' toevoegde aan zijn plannen tot de vorming van verenigingen voor hulpverlening (que Dunant ajouta la « *neutralité* » à ses projets de fondation d'associations d'assistance).

Maar wie was Jean-Henry Dunant zelf (Mais qui était Jean-Henry Dunant lui-même) ? Hij werd op 8 mei 1828 te Genève geboren (Il est né le 8 mai 1828 à Genève). Zijn streng-calvinistische ouders legden bij hem de kiem van de gevoeligheid voor de lijdende mens (Ses parents, d'austères Calvinistes, lui inculquèrent le germe de la sensibilité pour l'être humain en souffrance). Armen- en ziekenbezoek (Des visites aux pauvres et aux malades), bekommering om weeskinderen (se préoccuper des orphelins), bezoek aan gevangenen (rendre visite aux prisonniers) : dat behoorde tot het leefpatroon

van de familie (cela constituait le mode de vie quotidien de sa famille). Op 22-jarige leeftijd was Jean-Henry Dunant medeoprichter van een internationale organisatie die nu als Y.M.C.A. bekend staat (A l'âge de 22 ans, Jean-Henry Dunant était cofondateur d'une organisation internationale, connue de nos jours sous le nom de Y.M.C.A. = Young Men's Christian Association). Omstreeks 1850 ook krijgt Henry door zijn vader een betrekking bij een financiële instelling (Vers 1850, Henry reçoit, grâce à son père, un emploi dans une institution financière). Zijn werkgever zendt hem in 1853 naar Algerije (Son employeur l'envoie en 1853 en Algérie) om aldaar overzeese belangen te beheren (pour gérer sur place des intérêts d'outre-mer), maar Dunant komt al snel in opstand tegen het misbruik dat van de inlandse arbeiders wordt gemaakt (mais Dunant est vite révolté par les mauvais traitements infligés aux travailleurs locaux). Zijn ideeën voor hervormingen vinden geen gehoor (ses idées de réformes ne trouvent aucun écho) en hij neemt ontslag (et il donne sa démission) en zet een eigen zaak op (et monte sa propre affaire).

Om keizer Napoleon III persoonlijk over zijn plannen te spreken (Afin de parler personnellement à l'empereur Napoléon III de ses projets) en hem in te lichten over de moeilijkheden die hij daarbij ondervindt van de Franse koloniale administratie (et pour l'informer des difficultés auxquelles il est en butte de la part de l'administration coloniale française), reist Dunant naar Italië (Dunant effectue un voyage jusqu'en Italie), waar Napoleon tegen de Oostenrijkers een veldtocht is begonnen voor de eenmaking van Italië (où Napoléon a entamé une campagne contre les Autrichiens pour l'unification de l'Italie). Op 24 juni 1859 komt Dunant op het slagveld van Solferino terecht (Dunant se retrouve, le 24 juin 1859, sur le champ de bataille de Solferino), waar hij diep wordt aangegrepen door de 40.000 doden en gewonden die over het slagveld verspreid liggen (où il est profondément interpellé par les 40.000 morts et blessés, qui jonchent le champ de bataille). Hij verzorgt slachtoffers (Il soigne des victimes), geeft ze voedsel en drank (leur donne nourriture et boissons), schrijft brieven voor hen naar huis (rédige pour eux des lettres à leurs proches), beurt ze op (leur remonte le moral) en krijgt daarbij de medewerking van vele vrouwen uit de omgeving (et, pour ce faire, bénéficie de la collaboration de nombreuses femmes des environs).

In de herfst van 1862 publiceert Dunant een boek dat het wereldgeweten schokt (A l'automne 1862, Dunant publie un livre, qui heurte la conscience universelle). In '**Un souvenir de Solférino**', gooit hij een ontstelde wereld de vraag voor de voeten (Dans '**Un souvenir de Solférino**', il pose de but en blanc, à un monde consterné, la question): « *Zou het niet wenselijk zijn (Ne serait-il pas souhaitable) dat men komt tot een internationaal beginsel (que l'on se mette d'accord sur un principe international), een overeenkomst door alle volkeren van Europa aangenomen en goedgekeurd (une convention acceptée et approuvée par tous les peuples d'Europe), die aan de basis moet liggen van verenigingen voor hulpverlening (qui doit être à la base d'associations pour l'assistance) ?* » Zeer concreet stelt hij voor (Il propose très concrètement) : « *het oprichten in vredetijd van verenigingen (la création en temps de paix d'associations) die tot doel zouden hebben in oorlogstijd (qui auraient pour but en temps de guerre) de gewonden door toegewijde en bekwame vrijwilligers te laten verzorgen (de faire soigner les blessés par des volontaires dévoués et compétents).* »

Een jaar later reeds heeft te Genève de Internationale Conferentie plaats (Un an plus tard déjà a lieu à Genève la Conférence Internationale), die haar werkzaamheden besluit met een resolutie (qui conclut ses travaux par une résolution) waarbij de door Dunant voorgestelde verenigingen worden opgericht (au terme de laquelle les associations

proposées par Dunant sont fondées) en met een aantal wensen (et par un certain nombre de souhaits), o.m. dat een diplomatieke conferentie zich spoedig over deze resolutie en over bepaalde voorstellen zou uitspreken (e. a. qu'une conférence diplomatique se prononce aussi rapidement que possible sur cette résolution et sur certaines propositions) : het Rode Kruis was geboren (la Croix-Rouge était née). In 1864 komt te Genève een officiële, ditmaal diplomatieke conferentie bijeen (En 1864, se réunit à Genève une conférence officielle, cette fois diplomatique,), waaraan zestien landen deelnemen (à laquelle participent dix-sept pays) en die eindigt met de goedkeuring van de Eerste Conventie van Genève (et qui se termine par l'approbation de la Première Convention de Genève), die ten grondslag heeft gelegen aan het latere Volkenrecht (qui a jeté les bases de l'ultérieur Droit des gens).

In zijn Algerijnse ondernemingen vergaat het Dunant intussen bar slecht (Dans l'intervalle, les entreprises de Dunant en Algérie périclitent). In 1867 gaat hij failliet (En 1867, il tombe en faillite) en wegens de schande wordt hij uit het Internationale Comité verwijderd (et, à cause du scandale, il est mis à l'écart du Comité International). Hij verlaat Genève en zal er nooit meer terugkeren (Il quitte Genève et n'y retournera jamais). Kennen Robert en Bertrand in het algemeen een zeer vrolijk zwerversbestaan (Alors que Robert et Bertrand connaissent en général une vie d'errance très joyeuse), de zwerftocht door Europa die Dunant nu begint is allesbehalve vrolijk (la vie errante, que Dunant entame alors à travers l'Europe, est tout sauf joyeuse). Wanhopig probeert hij een nieuw leven te beginnen (Désespéré, il tente de commencer une nouvelle vie). Eenzaam en verbitterd trekt hij van stad naar stad (Solitaire et amer, il va de ville en ville) : Parijs, Londen, Plymouth, Bern, Berlijn, Stuttgart (Paris, Londres, Plymouth, Berne, Berlin, Stuttgart), om in 1887 ten slotte uitgeput, ziek en vroeg oud als een 59-jarige grijsaard in het Zwitserse Heiden aan te komen (pour, en 1887, finir par échouer, épuisé, malade et précocement vieilli comme un vieillard de 59 ans, à Heiden, en Suisse).

Daar brengt hij, levend van een familiedotatie van 3 frank per dag, de laatste 23 jaar van zijn leven door (C'est là qu'il passe les 23 dernières années de sa vie, vivant d'une donation familiale de 3 francs par jour) : vechtend voor zijn erkenning als stichter van het Rode Kruis en grondlegger van de Conventie van Genève (luttant pour sa reconnaissance comme fondateur de la Croix-Rouge et de la Convention de Genève), ijverend voor Vrede in een vredesbeweging (militant pour la Paix dans un mouvement pacifiste), maar ook voor de verdere groei van het Rode Kruis (mais également pour le développement de la Croix-Rouge), werkend aan zijn memoires (travaillant à ses mémoires) en slechts langzaam herstellend van de ontberingen van zijn zwerversleven (et ne se remettant que lentement des privations de sa vie errante). In 1897 wordt hij door de Bondsraad van Zwitserland in ere hersteld (En 1897, il est réhabilité par le Conseil fédéral de Suisse). In 1901 wordt hem de eerste Nobelprijs voor de Vrede toegekend (Le premier prix Nobel de la Paix lui est décerné en 1901) en in 1910 sterft hij (et il décède en 1910), inmiddels door de wereld opnieuw ontdekt en geroemd als stichter van het internationale Rode Kruis (redécouvert dans l'intervalle et glorifié en tant que fondateur de la Croix-Rouge internationale). Deze drie data worden ook genoemd aan het slot van **'De hel van Solferino'** (Ces trois éléments sont mentionnés à la fin de **'De hel van Solferino'**). Het Rode Kruis is na de dood van Dunant niet alleen blijven leven (Après la mort de Dunant, la Croix-Rouge a non seulement continué d'exister), maar het heeft zich in de loop der jaren steeds verder uitgebreid (mais elle s'est, au fil des ans, étendue). Ontstaan als organisatie die de zorg voor gewonden in oorlogstijd op zich nam (Née en tant qu'organisation, qui

prenait en charge les soins aux blessés en temps de guerre), heeft zij zich later ook toegelegd op hulp bij natuurrampen (elle s'est aussi consacrée plus tard aux catastrophes naturelles) en heeft zij ook vele andere 'vredes'taken ten behoeve van de zieke, gehandicapte of eenzame medemens op zich genomen (et elle a également pris en charge nombre de tâches en temps de paix au profit de gens malades, handicapés ou seuls).

Het Rode Kruis heeft zijn ontstaan te danken aan Jean-Henry Dunant (La Croix-Rouge doit sa naissance à Jean-Henry Dunant), wiens geboortedag op 8 mei elk jaar als Wereld-Rodekruisdag wordt herdacht (dont la date de naissance, le 8 mai, est commémorée chaque année comme journée mondiale de la Croix-Rouge). Willy Vandersteen heeft Dunant op zijn eigen manier willen gedenken (Willy Vandersteen a voulu, à sa manière, évoquer le souvenir de Dunant) : via de avonturen van Robert en Bertrand, die Dunant bij zijn hulpverlening in Solferino hebben bijgestaan (via les aventures de Robert et Bertrand, qui ont soutenu Dunant à Solferino dans l'aide qu'il a apportée) en in hem een groot voorbeeld vonden (et trouvèrent en lui un Exemple). Zoals over de gehele wereld thans honderdduizenden vrijwilligers al of niet met het voorbeeld van Dunant voor ogen zich telkens weer inzetten (Tout comme, dans le monde entier, des centaines de milliers de bénévoles s'impliquent, avec ou sans l'exemple de Dunant) voor hulpbehoevende slachtoffers van oorlog, natuurrampen, ziekte of handicap (pour aider les victimes de guerre, de catastrophes naturelles, de maladies ou d'handicap).

En omdat die gezindheid in het verhaal van Vandersteen vooropstaat (Et dans la mesure où c'est cette sympathie qui transparait dans le récit de Vandersteen) is het helemaal niet erg dat hij de geschiedenis geweld heeft aangedaan (ce n'est absolument pas grave qu'il ait malmené l'Histoire) en bijvoorbeeld Dunant te paard heeft uitgebeeld met een grote hoed en geklede jas (et qu'il ait, par exemple, représenté Dunant à cheval, coiffé d'un grand chapeau et bien fringué). In werkelijkheid droeg Dunant in Solferino een wit linnen tropenpak met wijd jasje, een hoge boord en een tropenhelm (En réalité, Dunant portait à Solferino un costume tropical en lin blanc, un haut col et un casque colonial). Zo gekleed staarde hij in Solferino versteend naar de menselijke ellende (C'est ainsi vêtu qu'il considéra, pétrifié, la misère humaine). Maar hij aarzelde niet (Mais il n'hésita pas) en wierp zich met zijn hele wezen op die helse gruwel (et se précipita de tout son être dans cette atrocité infernale), want inderdaad Solferino was een hel (car, effectivement, Solferino était un enfer). Hij deed dat met een verbetenheid die des te meer wilskracht vergde (Il fit cela avec un acharnement qui exigeait d'autant plus de détermination) omdat walging en afgrijzen deze door en door gevoelige man van top tot teen deden beven (que dégoût et effroi faisaient trembler cet homme hyper sensible de la tête aux pieds). Het zweet brak hem uit alle poriën (La sueur froide lui coulait à flot par tous les pores).

Uit het stripverhaal spreekt een andere spanning (Une autre tension s'exhale du récit en BD), maar in elk geval ook het grote doel van Jean-Henry Dunant (mais, en tout cas, le grand objectif de Jean-Henry Dunant) : de verzorging van hulpbehoevende slachtoffers (les soins aux victimes ayant besoin d'aide).

Cette postface (pages 29-30 de **De hel van Solferino** (« **Robert et Bertrand** », N°35) est reproduite avec l'aimable autorisation de WPG Uitgevers België / Standaard Uitgeverij / Studio VANDERSTEEN. Copyright 1978-2013.)

TRADUCTION FRANCAISE : Bernard Goorden, © 2013

N.d.T. : Henry DUNANT, 'Un souvenir de Solférino', voir <http://www.icrc.org/fre/assets/files/publications/icrc-001-0361.pdf>